

AKKREDITÁCIÓS ÉRTESEÍTŐ

A MAGYAR AKKREDITÁCIÓS BIZOTTSÁG

HIVATALOS LAPJA

8. évfolyam 1. szám

2003. március

Kiadja a MAB Titkársága

A Magyar Akkreditációs Bizottság 2002. október 25-i (kiegészítés), november 29-i és
2003. január 31. és február 1-jei ülései

Tartalomjegyzék

TÁJÉKOZÓDÁS

A felsőoktatási minőségbiztosítás európai elvei.....	3
A minőség-ellenőrzés analóg vizsgálata a közgazdasági felsőoktatásban.....	8

INTÉZMÉNYI AKKREDITÁCIÓ

Semmelweis Egyetem.....	13
Gábor Dénes Főiskola.....	13
Pázmány Péter Katolikus Egyetem.....	13
A Pázmány Péter Katolikus Egyetem mb. rektorának közleménye:.....	13

HATÁROZATOK

Művészeti díjak beszámíthatósága DLA fokozatként.....	13
Akkreditációs határidő módosítása.....	13
A nyelvi oktatás kérdése.....	14
Új távoktatási konzultációs központok akkreditálása.....	14
Az egyetemi és főiskolai tanári pályázatok elbírálási rendjének módosítása.....	14

SZEMÉLYI HÍREK

Új bizottsági tagok	
Gyógypedagógiai ad hoc bizottság.....	15
Habilitációs bizottság.....	15
Párhuzamos programakkreditáció előkészítő bizottság.....	15
Programok párhuzamos értékelésének módszertanát kidolgozó bizottságok	
Történelem.....	15
Pszichológia.....	15
Ad hoc bizottságok	
Főtitkári pályázatot bíráló bizottság.....	15
Informatika és Közgazdaságtudomány tudományágakhoz tartozó kérelmek elbírálása.....	16
Hittanár – nevelő alapképzési és ember-, erkölcs- és vallásismeret szakirányú továbbképzési szakok akkreditációs kérdéskörének lezárása.....	16

VÉLEMÉNYEZÉSEK

Egyetemi és főiskolai tanári pályázatok véleményezése	
Döntés 2002. szeptember 30.-ig beérkezett pályázatokról.....	16
Karlétesítés	
Támogatott karlétesítési kérelem.....	16
<i>Nem</i> támogatott karlétesítési kérelem.....	16
<i>Nem</i> támogatott karmegszüntetési kérelem.....	16
Képesítési követelmények és szakindítások	
Támogatott képesítési követelmények.....	16
<i>Nem</i> támogatott képesítési követelmények.....	17
Támogatott szakindítási kérelmek.....	17
<i>Nem</i> támogatott szakindítási kérelmek.....	17
Akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzési programok	
Támogatott program.....	18
<i>Nem</i> támogatott program.....	18
Támogatott szaklétesítési/szakalapítási kérelmek minisztériumi jóváhagyása.....	18
Az Oktatási Minisztérium állásfoglalása.....	19
SZAKIRODALMI FIGYELŐ.....	20
A Cseh Akkreditációs Bizottság (Akreditační komise).....	20
Az Osztrák Akkreditációs Tanács (Österreichischer Akkreditierungsrat).....	21
International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE).....	22

A felsőoktatási minőségbiztosítás európai elvei

Homonnay Györgyné dr.

Az európai minőségbiztosítási elvek kialakulásának előzménye, háttere és indokai

Az európai egyesülés hatása, valamint e hatások különféle áramlatai természetes módon és a sajátosságok messzemenő figyelembevételével érvényesülnek a felsőoktatásban is. A felsőoktatásban az európai egyesülés kifejezésére és megtestesítésére korábban két szervezet szolgált. 1994-ben alakult meg az „Európai Rektorkonferencia” (CRE), mely mintegy 600 egyetem szövetségéként jött létre, míg az európai rektori konferenciák „Az Európai Unió Rektorkonferenciáinak Szövetsége” néven (CEURC) alapítottak szervezetet, s ez értelemszerűen - az előbbivel szemben - az egyes országok között létrejött szövetséget jelentette [1], [2].

Hosszas egyeztetési folyamat után egyesült a két szervezet, s így ma az úgynevezett „European University Association” (EUA) folytathatja az eddig kialakított és megfelelőnek, hasznosnak bizonyult tevékenységek sorát, valamint gazdagíthatja az európai felsőoktatás ügyének európai előbbrevitelét [3]. A továbbiakban e rövid összefoglalás során a szervezet magyar elnevezését, az „Európai Egyetemi Szövetség” elnevezést alkalmazzuk majd.

E tevékenység keretében született meg a felsőoktatási minőségügyről szóló elvi elgondolás és határozat is, melyet az EUA Tanácsa 2001. szeptember 27-én, a Dubrovnikban megtartott konferencián hagyott jóvá [4].¹

A Magyar Akkreditációs Bizottság a nemzetközi áramlatok és eredmények figyelése és követése során tanulmányozta ezt a kiadványt, s úgy találta, hogy munkája, tervei, stratégiája és elgondolásai szorosan kapcsolódnak ezen európai irányelv rendszerhez. Ezért szükséges röviden összefoglalni az anyag tartalmát, bemutatva a gondolati rokonságot és a kapcsolódási pontokat.

¹ A továbbiakban valamennyi, *dőlt* betűvel szedett szövegrész lényegében az eredeti, angol nyelvű anyag magyar nyelvű fordítása.

A közelmúltban a felsőoktatásról hozott alapvető határozatok

Jelen, a felsőoktatási minőség-biztosításról szóló elvi állásfoglalás az elmúlt néhány év öt alapvető európai eseményen hozott határozat gondolatain és elvein alapul. Ezekkel a határozatokkal Magyarország teljes mértékben egyetértett [5].

- *A mai társadalom állandóan változó követelményeihez az egyetemi autonómiáért síkraszálló „Magna Charta Universitatum” (1988) elveinek megfelelően kell alkalmazkodni és igazodni*
- *A Sorbonne 800 éves fennállásának alkalmából (1998) megrendezett miniszteri találkozó utalt arra a központi szerepre, melyet az európai fejlődésben a felsőoktatásnak meg kell szereznie. E célkitűzés az Európai Felsőoktatási Térség megteremtése révén valósítható meg.*
- *A Bolognai Nyilatkozat (1999) aláírásával 29 ország fejezte ki az európai versenyképesség növelése érdekében kifejtendő együttműködési szándékát. Ez a szándék az Európai Felsőoktatási Térség megteremtése érdekében tett lépésekkel valósítható meg. E lépések magukban foglalják a diplomák és a kreditpontok könnyen megérthető és összemérhető rendszereinek elfogadását. Mindezek az eszközök hivatottak arra, hogy elősegítsék a mobilitást, az európai minőségbiztosítási együttműködést, az intézmények kooperációját, valamint integrált tanulmányi, oktatási és kutatási programok kialakítását.*
- *Az európai felsőoktatási intézmények Salamancai Konvenciója (2001) úgy találta, hogy az Európai Felsőoktatási Térség legfontosabb építőköve a minőség. Ezért a minőséget nyilvánította a bizalom, a diplomák összehasonlíthatósága, a mobilitás, az összemérhetőség és a vonzerő feltételének.*
- *Ehhez hasonlóan, az európai oktatási miniszterek Prágai Kommunikéje (Prága, 2001) szintén a minőséget emelte ki az*

európai felsőoktatás versenyképességének és vonzerejének legfontosabb tényezőjeként.

Mivel a Magyar Akkreditációs Bizottság megalakulásától kezdve azért küzd, hogy a felsőoktatási átalakulási folyamatok a minőség megőrzése mellett mehessenek végbe, fenti határozatok lényege tehát a MAB állásfoglalásával teljesen azonos.

A minőség értékelése és a határozatok alapelvei

A felsorolt határozatok alapelveinek tükrében, az Európai Egyetemi Szövetség elhatározta, hogy újra felhívja a figyelmet a minőségnek a felsőoktatásban elfoglalt központi szerepére. Ezért a következők szerint fogalmazta meg az alapvető szempontokat:

A minőség értékelésének

- ◆ *az értékelt intézmények és az értékelő szervezetek közötti együttműködésen és bizalmon kell alapulnia;*
- ◆ *figyelembe kell vennie az intézmények és a programok célkitűzéseit és küldetését;*
- ◆ *mérlegelnie kell az egyensúlyt az innováció és tradíció, a tudományos kiválóság és társadalmi – gazdasági elfogadottság, valamint a tantervi koherencia és a hallgatói választási szabadság között;*
- ◆ *egyaránt vizsgálnia kell az oktatást és kutatást, valamint a menedzsmentet és az adminisztrációt;*
- ◆ *figyelnie kell a különféle hallgatói igényekre, és a nem-oktatási szolgáltatásokra is.*

Mindezen szempontok lényegében eddig is szerepeltek a MAB elveinek kialakulásában, de még erősebb hangsúly helyeződik megvalósításukra abban az írásban, melyben Michelberger Pál kifejtette a MAB új feladatait, valamint a MAB elkövetkező időszakra vonatkozó stratégiáját. [6],[7].

A minőségbiztosítás kérdései

Az Európai Egyetemi Szövetség elvi állásfoglalása szerint *a minőségbiztosítás azokat a tevékenységeket öleli fel, amelyeket felsőoktatási intézmények, nemzeti oktatási*

rendszerek és nemzetközi ügynökségek alkalmaznak, és amelyek révén fenntartják és jobbítják Az oktatás minőséget. A minőségbiztosítás akkor hatékony, ha a felsőoktatásban végzett tevékenység lényegét érinti, és ha az eredmények nyilvánosságot kapnak.

A minőségbiztosítás feltételezi a tudományos autonómiát, és szükségszerűen függ a hatékonyság, a tudományos teljesítmények és a versenyképesség elvein alapuló menedzsmenttől.

A minőségbiztosítás csak akkor lehet sikeres, ha az intézményi kultúra részévé válik. Ez a kultúra hozza létre a szükséges motivációt, és biztosítja a hozzáértést a minőségbiztosítási mechanizmusok bevezetésekor.

A MAB álláspontját, e kérdésekkel kapcsolatban Róna-Tas András egy korábbi írásában [8] leírta azt a viszonyt, mely a felsőoktatási intézmények belső minőségbiztosítása, az intézmények irányítása és a MAB feladatát képező akkreditáció, azaz minőségitelesítés között fennáll.

- *A minőségbiztosítás az autonóm felsőoktatási intézmények feladata. Az intézmény irányításának stratégiai feladatai közé tartozik, hogy megteremtse a minőségbiztosítás intézményi feltételeit, testületeit, felelősi rendszerét, eljárásait. Az intézményi minőségbiztosító rendszer belső függetlenségét azzal is biztosítani kell, hogy amennyiben megállapításával, jelentéseivel, vagy a jelentés egyes elemeivel az intézmény irányítása nem ért egyet, a vélemény az eltérő álláspontok rögzítésével nyilvánosságra kerüljön, és eljusson a külső értékelőhöz (adott esetben a MAB-hoz).*
- *A minőségbiztosítás, valamint a minőségértékelés és hitelesítés (akkreditáció) két egymástól független, de elemeiben egymásra épülő tevékenység. Azokban a felsőoktatási intézményekben, ahol a minőségbiztosítás jól működik, az akkreditáció visszavonulhat és fő feladata a minőségbiztosítás és minőségmenedzsment tevékenységének rendszeres irányítása és segítése.*
- *A magyar felsőoktatásban az átmenetet az akkreditációtól a minőségbiztosítás értékelésének, illetve metaértékelésének irányába fokozatosan lehet és kell*

megoldani és megvalósítani. Magyarországon az az átmeneti korszak, amikor a két rendszer egymás mellett működik, kb. 2008-ban kerülhet lezárásra. Ez azt jelenti, hogy kb. ekkor érhető el az, hogy intézményeink átlépjenek a pusztán metaértékelésre jogosultak osztályába, azaz deklarálható legyen, hogy felszámolták az első akkreditációs körben megjelölt hiányosságait.

Térjünk most vissza az Európai Egyetemi Szövetség állásfoglalásához, mely a továbbiakban az összehasonlító, illetve viszonyító minőségértékeléssel foglalkozik.

A minőség intézményi kezelésének² viszonyító jellegű³ értékelése

Tekintettel arra, hogy a különböző felsőoktatási rendszerek különféle elvi álláspontot alakítottak ki és másként vallanak a minőség kritériumairól, a minőségvizsgálatról, a minőségbiztosításról és annak intézményi kezeléséről, az Európai Egyetemi Szövetség úgy gondolja, hogy az Európai Felsőoktatási Térség megteremtése érdekében közös mércéket kell e téren megállapítani és alkalmazni. Ezeknek a mércéknek a tudományos tevékenység sokoldalúságára kell figyelmet fordítaniuk, mint például:

- a tudományos autonómia, mint a kiemelkedő teljesítmény és versenyképesség eszköze;
- pontosan megfogalmazott intézményi küldetés, valamint intézményi és program célok;
- átlátható és nem kizáró-jellegű felvételi stratégiák, valamint a második próbálkozás lehetősége és kérvényezési / fellebbezési stratégiák;
- tantervi minőség;
- az oktatói kar minősége;
- folyamatos hallgatói visszacsatolás, fogékonyság a hallgatói javaslatokra, ajánlásokra és kritikára;

² A „Quality management” azaz „Minőségmenedzsment” szerző által alkalmazott fordítása

³ Az angolszász világban kialakult és elterjedt, de a minőségbiztosítási nyelvhasználatban magyarul is gyakran alkalmazott, a mérnöki, szinterzési munkából kölcsönzött „benchmarking” kifejezést fordítottuk így.

- rugalmas struktúra, amely lehetővé teszi a kreditek érvényesítését, az interdiszciplinaritást, az átjárhatóságot a különböző programok és intézmények között;
- az infrastruktúra minősége, illetve a megfelelő eszközök elérhetősége;
- a rendelkezésre álló erőforrások elosztása, valamint lehetőség költségvetésen kívüli források elnyerésére, amely motiválja az oktatói kart, és amely építkezésekbe, beruházásokba, valamint eszközökbe egyaránt beépíthető;
- elszámoltathatóság az emberi és anyagi erőforrásokkal, valamint rendszeres átvilágítás;
- visszacsatolás az érintettek részéről, és a diplomát adó programok munkaerőpiaci igényekhez igazításnak lehetősége;
- nemzetközi tudományos versenyképesség;
- belső minőségbiztosítási mechanizmusok;
- a közéletben és demokráciában játszott aktív szerep;
- innovációs erőforrások műszaki, tudományos, kulturális és művészeti területeken.

Mindezen elvekkel a MAB teljesen egyetért, és egyértelműen követhetőnek, valamint követendőnek tartja a felsorolt szempontokat.

Vizsgáljuk meg továbbá, hogy mi az Európai Egyetemi Szövetség állásfoglalása az akkreditációról?

Az akkreditáció elvei

Az Európai Egyetemi Szövetség az akkreditációt a minőségbiztosítás egyik lehetséges eredményének tartja. Véleménye szerint az akkreditáció a programok és intézmények minőségére utaló minimumkövetelmények teljesítésének nyilvánosságra hozott formális elismerése. Így az akkreditáció az adekvát mechanizmus ahhoz, hogy az oktatás minimumkövetelményei teljesüljenek, és ezért a minőség biztosítás érdekében tett első lépésnek tekinthető.

Ugyanakkor azonban az akkreditáció csak és kizárólag erős belső intézményi minőségértékeléssel együtt használható. Ez a rendszeres belső önértékelés azonban lényegesen nagyobb hangsúlyt kap, ha

kiegészül egy független értékelő szervezet által végrehajtott külső értékeléssel.

Fontosnak tartjuk itt leszögezni, hogy éppen ez a gondolat valósul meg a MAB új elgondolásában. Ezek szerint az intézmények éves jelentése⁴ a jövőben arról szól majd, hogy mennyire teljesítik a MAB követelményrendszerét. Ezen éves jelentések adják meg az akkreditáció alkalmából a Látogató Bizottságoknak az alapot az intézményi önértékelések vizsgálatához.

Az Európai Egyetemek Szövetségének állásfoglalása most már ott folytatja a fenti gondolatot, hogy a nemzetközi dimenzió biztosítása az országos értékelés minőségét is jobbtítja. A MAB e téren is megpróbált az események elébe vágni, hiszen 2000-ben elkészítette saját külső értékelését [9], [10].

Az itt ismertetett anyag rögzíti, hogy az országos ügynökségek közötti kommunikáció egyelőre szegényes és ezért a minőséget illető információk áramlása hiányos. Szükséges ezért, hogy az egyes országos rendszerek elfogadják az akkreditáció egyértelmű követelményrendszerét és kritériumait. Az Európai Egyetemi Szövetség úgy látja, eljött az idő, hogy az egyes európai országok akkreditációs követelményei bilaterális vagy multilaterális egyezmények segítségével összemérhetővé váljanak. Jelenleg természetesen nincs szükség egy egységes európai akkreditációs rendszer kialakítására, viszont időszerű elgondolkoznunk az Európában alkalmazott akkreditációs eljárásokat hitelesítő kritériumokon és mechanizmusokon.

Ezért az Európai Egyetemi Szövetség felsorolja a következő, központi jellegűnek tartott akkreditációs elveket. Ezeknek:

- ü a minőség javítására kell irányulniuk. Ez azt jelenti, hogy az akkreditációs folyamat az intézmény belső minőségellenőrző mechanizmusaira összpontosít, és egyben biztosítja, hogy ezeket stratégiai tervezésre használják;
- ü meg kell őrizniük az intézményi sokszínűséget és autonómiát, valamint elő kell segíteniük az innovációt az intézmény

küldetése és stratégiai terve tükrében elvégzett értékelés révén;

- ü biztosítaniuk kell a nyilvános elszámoltathatóságot azáltal, hogy
 - Ø az érintettek szerepet kapnak a folyamatban,
 - Ø nyilvánosságra hozzák az eredményeket,
 - Ø függetlenek maradnak a kormányoktól, érdekcsoportoktól és felsőoktatási intézményektől;
- ü önértékelést és külső értékelést kell tartalmazniuk, valamint el kell ismerniük, hogy az önértékelés az intézményi fejlesztés fontos eleme;
- ü a felsőoktatási intézmények és a nyilvánosság számára átlátható útmutatókkal kell rendelkezniük;
- ü olyan eljárást kell létrehozniuk, amely világosan elválasztja egymástól az akkreditáció feltételeit és a jobbító szándékú ajánlásokat;
- ü pontosan kidolgozott és igazságos fellebbezési eljárással kell rendelkezniük;
- ü ciklikusan felül kell őket vizsgálni az ügynökség erőforrásainak való megfelelés és az intézményekre gyakorolt hatásuk tekintetében.

Az Európai Egyetemi Szövetség bátorítja az intézményeket programjaik belső értékelésének biztosítására, és támogatja azokat a törekvéseket, melyek az intézményi akkreditáció alaposan kidolgozott és megfelelő eljárásának és megoldásának megalkotására irányulnak szerte Európában. Ezzel lényegében a MAB eddig alkalmazott módszereit is nagy vonalakban az európai gyakorlat rangjára emeli.

Az európai és a nemzetközi együttműködés.

A globalizáció és az internacionalizáció kontextusában a minőségértékelés megköveteli a megközelítések és eredmények összehasonlítását, valamint azt, hogy tanuljunk a jól bevált módszerekből. Szükséges és hasznos is az intézmények közötti nemzetközi együttműködés kiterjesztése

- ü az intézmények között a minőségértékelési és biztosítási mechanizmusok bevezetésére,
- ü az oktatási és kutatási programok értékelésének fejlesztésére
- ü valamint az értékelési módszerek megosztására és a tapasztalatcserére is.

⁴ Ftv. 59. paragrafus

Az Európai Egyetemi Szövetség ezért támogatja egy, a felsőoktatási minőségügyi rendszereket számon tartó adatbázis fejlesztését, az innovációval kapcsolatos információk terjesztését, továbbá rendszerek és intézmények összehasonlító tanulmányainak elkészítését.

Következtetések

Az oktatási-kutatási szektor globalizációja és internacionalizációja új helyzetet hozott létre. E változások tükrében és összefüggési rendszerében az Európai Egyetemi Szövetség és tagjai támogatják az alábbi lépéseket:

- ü változások bevezetése a felsőoktatás európai dimenziójának kiterjesztése és az Európai Felsőoktatási Térség megteremtése érdekében;
- ü tantervi reformok;
- ü oktatói-kutatói menedzsment fejlesztése, a belső minőségmenedzsment lehetőségével együtt;
- ü az egyetemek, mint oktatási, tanulási, kutatási és szolgáltató egységek fejlesztése;
- ü a tudományos kutatás mértékének és színvonalának növelése és megszilárdítása az egyetemeken;
- ü a minőségértékelés kompatibilis mechanizmusainak átvétele;
- ü konvergencia, az európai dimenzió közös nevezőin alapuló oktatási rendszerek megvalósítása az összemérhetőségük és a kompatibilitás megteremtése révén.

Zárszó

E rövid összefoglalással és ismertetéssel egyrészt szeretnénk volna bemutatni az európai irányzatokat, másrészt azt, hogy a MAB a maga eszközeivel és lehetőségeivel az eddigiekkel azonosan mindent megtesz a felsőoktatás európai felzárkóztatásának érdekében.

Hivatkozott irodalmi források:

- [1] CRE Articles of Association. Association of European Universities, Budapest, 1994.
- [2] Van Damme, D.: *Accreditation in global higher education. The need for international information and cooperation. Outline of a IAUP approach.* Előadás: Az Egyetemi Elnökök Nemzetközi Szövetségének Globális Akkreditációval Foglalkozó Bizottsága – 2000 május.
<http://www.iaup.org/members/grp5/dvandamme%20-%20memo%20-%20may%202000.doc>
- [3] About EUA. <http://www.unige.ch/eua>
- [4] *Quality Assurance in Higher Education: A Policy paper of the European University Association.* <http://www.unige.ch/eua>
- [5] *A bolognai folyamat.* *Educatio* 2001/4, pp 705-718.
- [6] Michelberger, P: *A Magyar Akkreditációs Bizottságról.* *Minőség és megbízhatóság* 2002/4, pp 1-6.
- [7] A MAB stratégiai terve. <http://www.mab.hu>, „Szabályok”menüpontban
- [8] Róna-Tas, A.: *Quality and the Market, Global problems seen from a national context.* Előadás: INQAAHE konferencia, Bangalore (India), 2001. március 19-22.
- [9] *Self-Evaluation Report of the HAC.* The External Evaluation of the Hungarian Accreditation Committee. MAB, Budapest, 2000.
- [10] The External Evaluation of the Hungarian Accreditation Committee. MAB, Budapest, 2000.

A minőség-ellenőrzés analóg vizsgálata a közgazdasági felsőoktatásban

Szennyessy Judit
MÜTF Gazdálkodási Tanszék

A Magyar Akkreditációs Bizottság 1990-es megalakulása óta - az alapító törvény szellemében – figyelmét a bemeneti tényezők vizsgálatára összpontosította. Nevezetesen arra, hogy a vizsgált intézmény személyi és tárgyi feltételei alapján képes-e a törvényi előírásoknak megfelelni. A személyi feltételek vizsgálata a hallgatók és az oktatók tudományos tevékenységének mérhető eredményeire (tudományos fokozatok száma, tudományos diákköri munkák, kutatási tevékenység stb.) koncentrálódott, míg az infrastrukturális feltételek ellenőrzése elsősorban a tantermek, laboratóriumok állapotára, oktatástechnikai eszközökkel való felszereltségére, a számítógépes ellátottságra, a könyvtári állományra és az adminisztrációra terjedt ki. Ennek a „bemenetorientált” vizsgálódásnak az intézményi önértékelés volt az alapja, amit a látogató bizottság a helyszínen ellenőrzött, kiegészített, illetve módosított. Az első akkreditációs kör 2000-ben zárult le, melynek eredményeként valamennyi felsőoktatási intézmény minőségellenőrzése befejeződött. (Azokban az intézményekben természetesen, ahol diplomakiadás nem történt, csak részleges akkreditációról beszélhetünk.)

2001-ben elindult egy újabb nyolcéves ciklus, amely a MAB stratégiájára építve változtatásokat tart fontosnak az elkövetkező időszak minőségértékelésében. Ezek a változások részben a felsőoktatás működési feltételeiben bekövetkezett drasztikus módosulásokkal, részben az első akkreditációs kör tapasztalataival függenek össze. Nézzük meg egy kicsit részletesebben ezeket a tényezőket!

A felsőoktatás környezeti feltételeiben végbement leglényegesebb változások:

- A felsőoktatás tömegessé válása az elmúlt tíz évben következett be, míg 1991-ben 20 338 hallgató, addig 2002-ben 55 000 kezdhette meg tanulmányait felsőoktatási intézményekben. Az elitből tömegképzéssé való átalakulás új feladatokat jelent az oktatók, a hallgatók, az intézmények és a minőségbiztosítás számára is.

- A hallgatói létszám gyarapodásával párhuzamosan az oktatási formák sokszínűsége is erőteljesebbé vált. A távoktatás, a felsőfokú szakképzés, a kihelyezett képzés stb. a minőség értelmezésének gazdagodását és szempontrendszerének súlyponti módosításait tette (teszi) szükségessé.
- Az első akkreditációs kör idején zajlott le a felsőoktatásban az intézményi integráció, mely a személyi és tárgyi feltételekben, az oktatási programokban jelentős változásokat eredményezett. A korábbi akkreditáció tehát felülvizsgálatra szorult, hiszen az intézményi akkreditáció jelentősen átalakult. A második akkreditációs körben tehát figyelembe kell venni az integrált intézményhálózat sajátosságait, és vizsgálni kell az integráció hatékonyságát is.
- Az európai integrációs folyamat felgyorsulásával összhangban új tényező a felsőoktatásban a „Bologna-folyamat”, amely a többciklusú felsőfokú képzésnek ad prioritást.

Az első akkreditációs kör tapasztalatai úgy összegezhetők, hogy

- a minőségértékelés szempontrendszere folyamatosan gazdagodott,
- a véleménynyilvánításban meghatározó szerepe volt (van) az akadémiai oldalnak,
- az értékelésben nem a hozzáadott érték dominált,
- a végfelhasználók szerepe minimális (volt) az értékelési folyamatban.

A felsorolt és számos egyéb tényező hatására a MAB elkészítette stratégiáját, amely a felsőoktatás minőségértékelésében az alábbi változásokat eredményezi:

- Az akkreditációs eljárásban a MAB a figyelmet a **kimenet** vizsgálatára helyezi.
- A **felhasználók** szerepének növelését tartja fontosnak, s így a belső minőségbiztosítás részévé javasolja tenni a munkaadók véleményének megismerését.
- Az eddigi ötfokozatú skálával szemben a minőségértékelésben az akkreditálható,

nem akkreditálható és feltételesen akkreditálható minősítéseket használja, amelyekhez **külsőbértékeket** határoz meg.

- A teljes körű értékeléssel szemben törekszik arra, hogy a hangsúlyt a **szelektív értékelésre** helyezze.
- A MAB felkészül az **együttes programértékelésekre**, a „legjobb” minősítés kritériumrendszerének kidolgozásával.
- A MAB **tanácsot ad** az intézmények belső minőségértékelési rendszerének kiépítéséhez és eredményes működéséhez.

Az eddigiekből látható, hogy a MAB a külső értékelés helyett a *belső minőségbiztosításra* és ellenőrző funkciója helyett a *tanácsadásra* helyezi a hangsúlyt. A MAB funkcióinak ez a módosulása adta az ötletet, hogy megvizsgáljam a belső minőségértékelések állapotát, összehasonlíthatóságát és következtetések levonására való alkalmasságát. E cél eléréséhez átnéztem a közgazdasági felsőoktatási intézmények⁵ 2001. évi minőségértékelő jelentéseit, valamint a közgazdasági felsőoktatási intézmények 150 hallgatójával készített interjú⁶ alapján elemeztem a hallgatók szerepét az intézményi minőségértékelésben.

A vizsgálódás terepéül azért választottam a közgazdasági felsőoktatást, mert itt van minőségértékelő tapasztalatom, mert mindenképpen homogén területre volt szükségem az összehasonlíthatóság érdekében, s mert ezt a területet különösen markánsan érintették a felsőfokú képzés működési feltételeiben végbement változások.

⁵ A közgazdasági felsőoktatási intézmények körében az értékelés az Általános Vállalkozási Főiskola, a Budapesti Gazdasági Főiskola, a Modern Üzleti Tudományok Főiskolája, a Nemzetközi Üzleti Főiskola, a Széchenyi István Főiskola, a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, a Debreceni Egyetem, a Miskolci Egyetem, a Pécsi Tudomány Egyetem a Szegedi Tudomány Egyetem közgazdász-képzéseinek 2001. évi minőségértékelő jelentéseire terjed ki.

⁶ A kérdést a Modern Üzleti Tudományok Főiskolája másodéves gazdálkodási szakos hallgatói végezték 2002 tavaszán, amit ezúton is köszön a szerző.

Az intézményi minőségértékelő jelentések tartalma, szerkezete, összehasonlíthatósága

Ha a közgazdasági felsőoktatás meghatározó intézményeinek 2001. évi minőségértékelő jelentéseit tételenen átnézzük, megállapíthatjuk, hogy ezek a jelentések tartalmukban és szerkezetükben is erősen heterogének. A jelentések csak a változásokat jelzik, és így helyzetelemzésre nem alkalmasak. Az intézmény vagy szak állapotára tehát ezekből az anyagokból csak akkor lehet következtetni, ha az eredeti akkreditációs önértékelést és a korábbi évenkénti minőségjelentéseket is melléjük helyezzük. A jelentések terjedelme is változó, három oldal és 150 oldal között minden variáció előfordul. És még egy érdekesség, a többkarú intézményeknél a minőségértékelések karonként készülnek, és semmi utalás nincs az intézmény egészének minőségbiztosítási rendszerére. Ahol hagyományos egyetemi típusú kari tagozódás van, ott ez a különbség érthető, ott azonban, ahol az integráció azonos képzési profilú intézmények között történt (pl. Budapesti Gazdasági Főiskola) azt jelzi, hogy a minőségbiztosítási rendszerek összehangolásában, egységesítésében még nem történtek érdemi lépések. Emiatt az egy intézményen belüli szakok összehasonlítása is nehézségbe ütközik.

A jelentések **tartalmi sokszínűsége** abban fejeződik ki, hogy eltérő mélységű elemzéssel, más-más témaköröket érintve készülnek el az anyagok. A legteljesebb jelentések tartalmazznak egy összefoglalót és az alábbi főbb témákat vizsgálják szakonként vagy karonként illetve intézményenként :

- szakok, szakirány bővítések
- oktatói háttér változása (szám szerint és minőség szerint)
- infrastruktúra (tanterem, könyvtárak, számítógépes-ellátottság, stb.)
- szervezeti kérdések (tanszéki, intézeti tagozódás, tanulmányi)
- adminisztráció stb.)
- kutató és tudományos munka
- hazai és nemzetközi kapcsolatok

A jelentések szerkezete, valamint az elemzés alapját képező forrásanyagok is nagyfokú eltérést mutatnak. Ez utóbbiak közül a legfontosabbak: a tanszéki jelentések, a minőségbiztosítási bizottságok anyagai, a hallgatói véleménykérő lapok eredményei, az elhelyezkedési statisztikák. Ez a heterogenitás természetesen azt is jelenti, hogy nagyon nehéz, szinte lehetetlen az összehasonlítás, azaz a különböző intézmények azonos szakjainak illetve teljes minőségbiztosítási tevékenységének összevetése. Ezzel nem is próbálkozva

felvázoljuk azokat a főbb változásokat, amelyek a minőségbiztosítási jelentések alapján a közgazdasági felsőoktatás minőségét jellemezték az elmúlt évben:

- Valamennyi felsőoktatási intézményben **nőtt a hallgatók száma** és ezzel párhuzamosan folytatódott a bekerülési ponthatárok csökkenése, s közvetve az intézménybe került hallgatók középiskolai felkészültségének romlása.
- A hallgatói létszámnövekedés mellett nőtt az oktatói létszám is, de azzal korántsem azonos mértékben, és az előregedési folyamatot sem sikerült megállítani. A közgazdasági felsőoktatásban változatlanul működik az „utazó professzorok” intézménye.
- Az oktatói létszámon belül nőtt a tudományos fokozattal rendelkezők száma, ami a PhD fokozatok tömeges megszerzésének következménye.
- A szakok gyarapodása kevésbé jellemezte az elmúlt időszakot, a szakirányokban, a kihelyezett képzésekben, a távoktatásban és a felsőfokú szakképzésekben jelentek meg új kínálati elemek.
- Az infrastruktúra javítására szinte valamennyi intézmény látványos erőfeszítéseket tett, azokban az intézményekben azonban, ahol csak az elmúlt években indult meg a közgazdász-képzés, méltatlan körülmények között folyik az oktatás (SZE, DE) Úgy tűnik, hogy a klasszikus egyetemi szakok őrzik hegemoniájukat, és nem akarják elfogadni a piac törvényeit.
- Az oktatás tárgyi feltételei közül folyamatos javulás jellemzi a számítógép-ellátottságot és a könyvtárolást gyarapodását.

- A tudományos tevékenység változásainál az egyetemek a doktorandusz képzésről számolnak be, míg a főiskolák oktatóik PhD-képzésben való részvételét taglalják. A kutatási részben saját szervezésű konferenciák, TDK-helyezést elért hallgatói munkák jelennek meg.
- A hazai és nemzetközi kapcsolatok értékelésében a külföldi intézményekkel közösen indított kínálat-bővítés és a vállalatok által finanszírozott professzori helyek kapnak említést.
- Az intézmények szervezeti felépítésében változatlanul az intézeti/tanszéki szerveződés dilemmája jelenik meg.

Az intézmények **minőségértékelési tevékenysége** az alábbi általánosításokat teszi lehetővé:

Az egész menedzsment oktatásszervező-, marketing- és gazdálkodási tevékenységével szinte nem is foglalkoznak az intézmények.

Csak kevés jelentés tért ki az intézmények minőségbiztosítási tevékenységének szervezeti vetületére, összetételére, függelmi viszonyaira és jogosítványaira. Csak egy intézmény (MÜTF) jelezte, hogy sikerült megoldania a minőségbiztosítás elkülönített adminisztrációját.

Valamennyi minőségbiztosítási jelentésben igen elnagyolt a hallgatói teljesítmények értékelése. Hiányoznak a tantárgyankénti vizsgaeredmények, a készség- és képességmérés nehézségei, az elhelyezkedési esélyek mérlegelése és a munkaadók várakozásainak, elégedettségének vizsgálata.

Csak egy-két minőségértékelő jelentés utal a forrásokra. Némelyik jelzi az oktatói és hallgatói minősítő lapok létét, azok tételes elemzésével, értékelésével azonban egyetlen jelentésben sem találkoztunk.

A minőségbiztosítási jelentésekből teljesen hiányzik a „szolgáltató” egyetem, főiskola szemlélete. A jelentések tantárgy- és oktatáscentrikusak. Nem érintik az intézmény versenyképességi tényezőit, nem foglalkoznak a hozzáadott értékkel és nem elég önkritikusak.

E sokszínűség, a jelentések összehasonlíthatatlansága vezette a MAB-ot ahhoz az elhatározásához, hogy már 2002 végén olyan egységes formában kérjen adatokat a felsőoktatási intézményektől, amelyek **sokoldalú elemzésre alkalmasak**,

korszerűek és az Interneten folyamatosan elérhetők.

A hallgatói véleményezés anonimitása, megbízhatósága, hasznosíthatósága

Már jeleztük, hogy vizsgálódásunk második részét a közgazdasági felsőoktatásban résztvevő hallgatók intézményük minőségbiztosításáról kialakult véleményének a megismerése képezte. E célból 150 főiskolai, egyetemi hallgatót kérdeztünk meg személyesen. (a kérdőív az 1. sz. mellékletben található) A minta elemszáma és összetétele⁷ nem teszi lehetővé, hogy általánosítható következtetéseket vonjunk le, arra azonban alkalmas, hogy jelezze a főbb összefüggéseket, gondokat és kvalitatív információkat adjon.

A hallgatók meghatározó része (117 fő, 78 %) tudatában van annak, hogy intézményében működik minőségbiztosítási rendszer. 27 hallgató nyilatkozott úgy, hogy erről nincs tudomása, 6 fő pedig határozottan kijelentette, hogy ilyen nem működik. A tájékoztatlanok meghatározó része első éves, nekik tanulmányaik végzése során feltehetően még nem kellett adatlapot kitölteniük. Viszonylag sok hallgató (a megkérdezettek egyharmada) árult el tájékoztatlanyságot a BGF Külkereskedelmi Főiskolai Karán, ahol érdemes lenne a minőségbiztosítási tevékenységet (vagy az ahhoz kapcsolódó információs munkát) javítani.

A hallgatók bevonása a minősítő munkába viszonylag egysíkúan történik: valamennyi intézményben a hallgatói **véleménykérő lap** dominál. Szinte sehol sem működik a hallgatói képviselőt valamilyen formája és egyéb módszerekről sem adtak információt a kutatásban részt vevő hallgatók.

A minősítés tárgya már árnyaltabb képet mutat: az intézmények nagy részében a hallgatók az oktatókat, a tantárgyakat és a tananyagokat minősítik. A minősítés két módon történik: egységes, vagy eltérő szempontok

⁷ A megkérdezettek megoszlása: BGF=46 fő, MÜTF= 29 fő, BKÁE=26 fő, ÁVF= 26 fő, Egyéb (DE, PTE, SZTE, KJF, SZIF, NYF, ZSKF, IBS) = 22 fő, összesen 37 egyetemi és 113 főiskolai hallgató.

szerint. Úgy tűnik, hogy a hallgatók a két szempontrendszer között nem tudnak különbséget tenni, pedig a szemináriumi foglalkozások és az előadások más-más felkészültségű, és képességű oktatót igényelnek. Más szóval egységes szempontrendszer szerint a két foglalkozás nem minősíthető kielégítően. A számonkérést, csak a MÜTF-ös hallgatók jelezték konzekvensen, míg néhány intézményben az oktatás tárgyi feltételei is a minősítés tárgyát képezik. A számonkérés kényes helyzete a véleménykérés időpontjával függ össze, mert a vizsgák előtt erre nem kerülhet sor, utána pedig nem érhetőek el tömegesen a hallgatók.

Valamennyi intézményben az utolsó foglalkozásokon történik a véleménykérő lapok kitöltése, s így értelemszerűen a számonkérés csak érintőlegesen válaszolható meg (gyakorlati jegyes tárgynál, illetve évközi számonkérés esetén). Elgondolkoztató tehát, hogy az értékelés, a minőségbiztosítás oly fontos része nem képezi tárgyát a hallgatói véleménynyilvánításnak. De hiányzik a hallgatói megkérdezésből az oktatásszervezésről, a menedzsment munkájáról, a kiegészítő apparátus tevékenységéről (tanulmányi részleg, könyvtár, kredit iroda stb.), az információellátásról, az oktatási folyamat egészéről kialakult vélemények megismerése is. A jövőben a hallgatói megkérdezést célszerű lesz a fenti témákkal kiegészíteni, illetve a MAB tanácsadó tevékenységét e területre is kiterjeszteni.

A minősítés többnyire skálatechnikával és minőségi válaszokkal történik. Módszerében a háromfokozatú skála dominál, kivételt a MÜTF ötfokozatú skálája képez. Ez utóbbihoz nehéz tartalmi észrevételt fűzni, a háromfokozatú skála megkönnyíti a válaszadó és a feldolgozó helyzetét, míg az ötfokozatú skála jobban utal a minőségre, árnyaltabb eredményeket ad.

A hallgatói véleménynyilvánítás egyik sarkalatos pontja a válaszok (válaszadók) anonimitásának biztosítása. Az intézmények ezt kétféleképpen érik el, nevezetesen a válaszokat név nélkül kérik és a kérdőívek beszédését, kiosztását nem az adott tantárgyat oktató tanár végzi. Ezeknek a szempontoknak a betartásában valamennyi intézmény

hallgatója egységesen nyilatkozott, s ez arra utal, hogy a válaszok **anonimitása** minden intézmény számára fontos.

A hallgatói vélemények másik neuralgikus pontja a válaszok megbízhatósága. A megkérdezettek közel egyötöde vallja, hogy a válaszok megbízhatóak. Indokaik szerint az anonimitás és a hallgatók érdekei játsszák ebben a fő szerepet. A túlnyomó többség (a válaszadók négyötöde) csak részben, vagy egyáltalán nem tartja az általuk adott válaszokat megbízhatóknak. A negatív vélekedés mögött a fő indok, hogy nem veszik komolyan az értékelési munkát. Sokan azt vallják, hogy szelektíven töltik ki a kérdéseket, nem elég pontosan és átgondoltan. Végül pedig az elutasító magatartás mögött az a vélelemzés húzódik meg, hogy a hallgatók nem bíznak a változásban, s ezért nem szánnak kellő időt és energiát a korrekt válaszadásra. Ez a négyötödös negatív feltételezés komoly figyelmeztetés a véleménykérő lapok hasznosítását illetően, de a minőségértékelésben betöltött szerepük is átgondolásra érdemes.

A hallgatói minősítés megszervezésében általában sokan vesznek részt, és ezért nem rajzolódik ki markánsan az azért való egyértelmű felelősség. Legalább is ez a következtetés vonható le a hallgatói véleményekből. Azok a hallgatók vannak többségben, akik a tanszékek felelősségét tartják meghatározónak. Igen sokan a HÖK-öt tartják felelősnek, míg néhányan a minőségbiztosítási szervezetet jelölték meg. Ez a heterogén kép arra utal, hogy a minőségbiztosítási tevékenység még nem képezi szerves részét az intézmény életének, a hallgatók nem rendelkeznek elegendő információval. A véleményezési munka sikerének záloga a visszacsatolás, a vélemények hasznosítása. A minősítő lapok fő kérdése, hogy kapnak-e a hallgatók valamilyen visszajelzést az eredményekről, közzéteszik-e azt valahol, illetve, hogy az eredmények

alapján történik-e valamilyen reakció. A megkérdezettek közül 25 hallgató (16,6%) jelezte, hogy valamilyen visszajelzést kapnak. Ez hihetetlenül alacsony arány, ami azt jelzi, hogy vagy nem megoldott az eredmények rendszeres közzététele, vagy pedig a módszer nem megfelelő. Akik jeleztek valamilyen visszajelzést, azok az eredmény főiskolai, egyetemi lapokban való közzétételéről, valamint tanszéki reagálásról számoltak be. Szinte senki sem jelzett munkajogi következményeket. Ezek az adatok mindkét oldal félelmeit alátámasztják: az oktatókét azáltal, hogy ilyen megbízhatóságú tartományba tartozó információkkal nem lehet díjazni vagy elmarasztalni, a hallgatókét pedig azáltal, hogy ha nincs reakció, akkor nem érdemes a véleménynyilvánítást komolyan venni. A hallgatók zöme, annak ellenére, hogy a válaszok megbízhatóságát megkérdőjelezi, a hallgatói véleménynyilvánítás intézményét kiválóan tartja. Fő értéként azt fogalmazzák meg, hogy az anonim véleményadással formálják, alakítják az intézményt, és a kérdések révén maguk is az oktatási folyamat szakértőivé válnak. Igen sokan kiemelték azt, hogy csoportos véleményegyeztetés esetén a markáns, szélsőséges kifogások is megfogalmazhatók, illetve kiváló, vagy alkalmatlan oktatók a vezetés figyelmébe ajánlhatók.

A hallgatói véleménykérés fő negatívumaként a visszajelzés hiányát, illetve annak esetlegességét említették. Valamennyi kérdéskört intézményenként, a válaszadók évfolyama és tanulmányi átlaga szerint vizsgáltuk, de szignifikáns eltéréseket nem találtunk.

Felhasznált irodalom:

1. A Magyar Akkreditációs Bizottság stratégiai terve. Kézirat, Budapest, 2002.
2. Michelberger Pál: Minőség, felsőoktatás, felnőttképzés. Akkreditációs Értesítő 11: 2003.

INTÉZMÉNYI AKKREDITÁCIÓ

2002/8/XI. sz. határozat

Semmelweis Egyetem

Testnevelési és sporttudományi Kar

TESTNEVELŐ TANÁR, egyetemi kiegészítő alapképzés, levelező tagozat, 4 félév.

Képzési hely: Szombathely

TESTNEVELŐ TANÁR egyetemi kiegészítő alapképzés, levelező tagozat, 4 félév.

Képzési hely: Eger

A szakok akkreditálhatók.

GYÓGYTESTNEVELŐ TANÁR Egyetemi kiegészítő alapképzés, levelező tagozat, 4 félév.

Képzési hely: Székesfehérvár

MENTÁLHIGIÉNE szakirányú továbbképzési szak, levelező tagozat, 6 félév.

Képzési hely: Szeged

A szakok feltételesen akkreditálhatók. Indok: javítható hiányosságok.

2002/9/VIII/1. sz. határozat

Gábor Dénes Főiskola

MŰSZAKI INFORMATIKA főiskolai alapképzés, *távoktatás*.

Feltétel nélkül akkreditálható.

2002/9/VIII/2. sz. határozat

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Jog- és Államtudományi Kar

JOGÁSZ egyetemi alapképzés *távoktatás*.

A szak **nem** akkreditálható.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem mb. rektorának közleménye:

"A MAB Plénuma „nem akkreditálható” tartalmú elutasító, közzétett, egyedüli indoka az a „megállapítás”, hogy
„... a *távoktatási forma nem vezeti ... egyenértékű oklevélhez a hallgatót*”.

Az oklevél (diploma) „értékét” az a tudásanyag minősíti, amelyről a hallgató a vizsgákon számot ad. A *távoktatási tagozat* hallgatóira nézve pedig – mind alaki, mind anyagi értelemben – ugyanazok a vizsgakövetelmények érvényesülnek, mint a nappali ill. levelező hallgatókra.

Megelégedéssel vesszük tudomásul a MAB határozatából olvasható tény, hogy a *távoktatási szakbizottság* véleménye – a Plénium állásfoglalásával ellentétben – a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kara *Távoktatási Tagozatának* akkreditálhatóságára nézve kedvező volt.

A MAB-nak a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán a *Távoktatási Tagozat* akkreditálását elutasító határozata a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kara nappali- és levelező tagozatát nem érinti.

HATÁROZATOK

2002/9/VI. sz. határozat

Művészeti díjak beszámíthatósága DLA fokozatként

(Jogértelmezés)

A művészeti díjak DLA fokozatként való beszámítása azon tanári és egyetemi docensi kinevezések esetében lehetséges, amelyek az oktatási miniszterhez 2002. június 30.-ig beérkeztek, tehát véleményezési eljárásuk eddigre lezárult. Hasonlóképpen, a beszámíthatóság a 2002. június 30.-ig befejezett habilitációs cselekményekre vonatkozik. A fenti dátum előtt elindított, de addig le nem zárult cselekmények esetében a

művészeti díjak már nem válthatják ki a DLA fokozatot.

2002/9/X/1-2. sz. határozat

Akkreditációs határidő módosítása

A Zsigmond Király Főiskola és az Andrássy Gyula Német Nyelvű Egyetem

akkreditációjának meghosszabbításához feltétel az időarányos teljesítés bizonyítottasága.

- Ha az időarányos teljesítés az intézmény 2002. évi jelentéseinek tükrében bizonyított, a MAB közbülső eljárás lefolytatása nélkül dönthet az akkreditáció új határidejéről.

- Ha a jelentés alapján az időarányos teljesítés nem látszik bizonyítottnak, akkor az akkreditáció új határidejéről közbülső eljárás lefolytatását követően dönt a MAB.

2002/9/IX. sz. határozat

A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kara

2004. június 30-ig feltételesen akkreditálható. Látogató bizottság ellenőrizzé a jelentésben megfogalmazott hiányok pótlását, valamint azt, hogy eleget tesznek-e a Karon a MAB 2002. szeptemberében elfogadott szakmai követelményrendszerében megfogalmazott minőségi kritériumoknak.

2002/9/X/3. sz. határozat

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem pszichológia szak

feltételes akkreditációjának módosított határideje: 2003. június 30.

2003/1/VIII. sz. határozat

A nyelvi oktatás kérdése

A MAB – a felsőoktatás minőségéért érzett felelőssége tudatában – szükségesnek tartja, hogy az intézmények (karok szerint) **akkreditációs feltételei között szerepeljen** az a követelmény, hogy a felvétel idején nyelvvizsgával nem rendelkező hallgatók számára kellő mértékben és gyakoriságban **képes nyelvi képzést nyújtani**. Egyúttal közölje az általa oktatott nyelveket és azok heti összóraszámát is.

2003/1/IX/1 sz. határozat

Új távoktatási konzultációs központok akkreditálása

- Ha egy intézmény rendelkezik valamely szakjának távoktatási képzését támogató MAB határozattal, akkor ez érvényes a jövőben működtetni kívánt konzultációs központban folyó képzésre is. A konzultációs központokban folyó képzések minőségét a MAB majd az intézményi akkreditáció keretében külön is vizsgálni fogja.
- „Amennyiben az intézményi akkreditációs eljárás során a MAB azt állapítja meg, hogy a távoktatási képzés nem felel meg az akkreditáció feltételül szabott követelményeknek, a MAB a korábban hozott határozatát felülvizsgálhatja és újabb határozatát nyilvánosságra hozza.” (MAB Korm.rend. 17 § (7)).

2003/1/IX/3. sz. határozat

Az egyetemi és főiskolai tanári pályázatok elbírálási rendjének módosítása

3. Az EFT bizottság a szakmailag illetékes bizottság állásfoglalása nélkül alakíthat ki véleményt abban az esetben, ha

- valamely intézmény olyan oktatójára vonatkozóan kér MAB állásfoglalást határozatlan idejű kinevezésre, akiről meghívásos, határozott idejű pályázati feltételekkel már a MAB-tól támogató véleményt kapott,
- az egyetemi/főiskolai tanár feladatköre azonos a meghívásos, határozott idejű pályázatban megfogalmazottakkal,
- a meghívásos pályázatot annak idején az előírások szerint nyilvánosságra hozták,
- a két MAB véleményezés között eltelt időben a MAB követelményrendszere nem változott.

A korábbi 3. pont számozása 4. pontra változik.

SZEMÉLYI HÍREK

Új bizottsági tagok

2002/9/XI/1. sz. határozat

Gyógypedagógiai ad hoc bizottság

Új tag: Vámosy Ferenc

2002/9/XI/2. sz. határozat

Habilitációs bizottság

Új tag: Mózes Mihály

2002/9/XI/3. sz. határozat

Párhuzamos programakkreditáció előkészítő bizottság

Új tag Polyánszky Éva (felhasználó képviselő)

2002/9/XI/4. sz. határozat

Programok párhuzamos értékelésének módszertanát kidolgozó bizottságok

Történelem

Elnök:

Szász Zoltán CSc

Társelnök:

Mózes Mihály CSc

Tagok:

Bálint Csanád MTA levelező tag

Blazovich László CSc (Csongrád Megyei Levéltár)

Bihari Péter középisk. tanár (Fazekas Mihály Gimn. Bp.)

Borsodi Csaba CSc (ELTE)

Fröhlich Ida DSc (PPKE)

Gergely András DSc (ELTE)

Gyarmati György CSc (PTE)

Monok István CSc (OszK)

Papp Imre CSc (DE)

Rainer M. János DSc (56-os Int. Bp.)

Zsoldos Attila CSc (MTA Történettudományi Int.)

Pszichológia

Elnök:

Pléh Csaba MTA levelező tag

Tagok:

Antalovits Miklós CSc (BME)

Bagdy Emőke CSc (KRE)

Bugán Antal DSc (DE)

Czigler István DSc (MTA)

Gáspár Mihály CSc (BDF)

Hann Endre (Medián Közvélemény- és Piackutató Int.)

Hunyady György MTA levelező tag (ELTE)

Kézdi Balázs DSc (PTE)

Klein Sándor DSc (ILS)

Oláh Attila CSc (ELTE)

Szabó Éva PhD (SzTE)

Szafir Erika (OPNI)

Virágh Anna (Scirex Kft)

Ad hoc bizottságok

2003/1/X/1 sz. határozat

Főtitkári pályázatot bíráló bizottság

Muszbek László

Rechnitzer János

Sima Dezső alelnökök,

A Titkárság közalkalmazotti tanácsának delegáltja

2003/1/X/2 sz. határozat

Informatika és Közgazdaságtudomány tudományágakhoz tartozó kérelmek elbírálása

Elnök

Györfi László

Tagok

Sima Dezső

Szenyessy Judit

Zalai Ernő

2003/1/X/3 sz. határozat

Hittanár – nevelő alapképzési és ember-, erkölcs- és vallásismeret szakirányú továbbképzési szakok akkreditációs kérdéskörének lezárása

Elnök

Róna-Tas András

Tagok

Bolyky János

Sáska Géza

VÉLEMÉNYEZÉSEK

2002/9/I sz. határozat

Egyetemi és főiskolai tanári pályázatok véleményezése

Döntés 2002. szeptember 30.-ig beérkezett pályázatokról

	Támogatás	Elutasítás	Halasztás
Egyetemi tanár	1	5	
Főiskolai tanár	5	3	2

Karlétesítés

Támogatott karlétesítési kérelem

Kód-szám	Be-nyújtó	A kérelem címe	Határozat száma
L98	VE	Gazdaságtudományi Kar	2002/9/VII/1
L95	ELTE	Társadalomtudományi Kar	2002/9/VII/2

Nem támogatott karlétesítési kérelem

Kód-szám	Be-nyújtó	A kérelem címe	Határozat száma
L96	ELTE	Pszichológiai- Pedagógiai Kar	2002/9/VII/2.2

Nem támogatott karmegszüntetési kérelem

Kód-szám	Be-nyújtó	A kérelem címe	Határozat száma
L97	ELTE	Tanárképző Főiskolai Kar	2002/9/VII/3

Képesítési követelmények és szakindítások

Támogatott képesítési követelmények

Kód-szám	Be-nyújtó	A kérelem címe	Tudományág	Határozat száma
k154	PTE	Védőnő egyetemi alapképzési szak	Egészség-tudomány	2002/9/XIII/1/5
k160	SZTE	Élelmiszeripari higiénikus szakmérnök szakirányú továbbképzési szak	Élelmiszer tudomány	2002/9/XIII/1/7
sz878a	DE	Népegészségügyi felügyelő egyetemi alapképzési szak	Egészség tudomány	2002/9/XIII/1/8
k140	OM	Pedagógia főiskolai alapképzési szak	Nevelés- és sporttud.	2003/1/XII/1.2.

Nem támogatott képesítési követelmények

Kód	Benyújtó	A kérelem címe	Határozat száma
k136	SZIE	Eu kommunikációs szakértő	2002/9/XIII/1/10
k157	VE	Mezőgazdasági minőségügyi mérnök egyetemi alapképzési szak	2002/9/XIII/1/21
k158	VE	Agrár áruforgalmi menedzser főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/1/22
sz880	TSF	Egészségturizmus szervező főiskolai alapképzési szak	2002/9/III/1/24
k159	VE	Vidékfejlesztő mérnök főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/2/1
k137	OM	Személyügyi szervező főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/2/3
k138	OM	Humán szervező főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/2/4
sz890	DF	Művelődésszervező főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/2/5

Támogatott szakindítási kérelmek

Kód-szám	Be-nyújtó	A kérelem címe	Határozat száma
sz843	PTE	Programozó matematikus főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/1/2
sz909	VE	Programozó matematikus főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/1/3
sz812 kieg	SZTE/ BME	Műszaki informatika egyetemi alapképzési szak ⁸	2002/9/XIII/1/4
sz905	PTE	Védőnő egyetemi alapképzési szak	2002/9/XIII/1/6
sz878 b	DE	Népegészségügyi felügyelő egyetemi alapképzési szak	2002/9/XIII/1/9
sz877	SZIE	Környezetgazdálkodási agrármérnök főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/1/20
sz867	SZTE	Mezőgazdasági mérnök-tanár főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/1/23
sz891	DF	Kommunikáció főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/2/6
sz908	VE	Humán erőforrás menedzser főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/2/8
sz703	PPKE	Filozófia szakos tanár egyetemi alapképzési szak	2003/1/XII/1/3
sz894	DE	Művelődésszervező főiskolai alapképzési szak ⁹	2003/1/XII/2/1

Nem támogatott szakindítási kérelmek

Kód	Be-nyújtó	A kérelem címe	Határozat száma
sz899	KE	Idegenforgalmi és szálloda szak főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/1/13
sz901	DF	Idegenforgalmi és szálloda szak főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/1/14
sz902	KE	Magyar nyelv és irodalom főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/1/15
sz911	KJF	Német nyelv és irodalom egyetemi alapképzési szak	2002/9/XIII/1/16
sz912	KJF	Francia nyelv és irodalom egyetemi alapképzési szak	2002/9/XIII/1/17
sz916	KJF	Angol nyelv és irodalom egyetemi alapképzési szak	2002/9/XIII/1/18

⁸ Intézkedési terv elfogadása, 2003. 09. 30-ig⁹ Három év után felülvizsgálandó

Kód	Be-nyújtó	A kérelem címe	Határozat száma
sz920	SZTE	Szociálpedagógus főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/1/19
sz890	DF	Művelődésszervező főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/2/5
sz896	DE	Személyügyi szervező főiskolai alapképzési szak	2002/9/XIII/2/7
szk924	SZTE	Művelődésszervező főiskolai alapképzési szak <i>székhelyen kívül: Budapest</i>	2002/9/XIII/2/9
sz910	PTE	Horvát nyelv- és irodalom egyetemi alapképzési szak	2003/1/XII/1/4
sz915	DE	Pedagógia egyetemi alapképzési szak <i>székhelyen kívül: Budapest</i>	2003/1/XII/1/5
sz917	BDF	Filozófia szakos tanár egyetemi alapképzési szak	2003/1/XII/1/6
sz925	ELTE	Nemzetközi tanulmányok: európai fejlesztéspolitikai egyetemi alapképzési szak	2003/1/XII/2/3

Akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzési programok

Támogatott program

Kód-szám	Be-nyújtó	A kérelem címe	Tudományág	Határozat száma
a160	BGF	Vállalkozási ügyintéző	Gazdálkodás és szervezéstud.	2003/1/XII/2/4

Nem támogatott program

Kód-szám	Be-nyújtó	A kérelem címe	Határozat száma
a161	PTE	Egészségügyi informatikus asszisztens	2003/1/XII/2/5

Támogatott szaklétesítési/szakalapítási kérelmek minisztériumi jóváhagyása

Szám	Benyújtó	Cím	Az elfogadás időpontja	Megjelenés a Közlönyben
k100	BKÁE	Érdekvégyesítő (lobbi) szakértő szakirányú továbbképzési szak, kép. köv.	2002. 01. 26.	2002. 11. 05.
k119	MÜTF	Kulturális vállalkozásszervező, szakirányú továbbképzési szak, kép. köv.	2002. 03. 29.	2002. 11. 05.
k121	ELTE	Szociális terepgyakorlatok szakirányú továbbképzési szak, kép.köv.	2002. 03. 29.	2002. 11. 05.
k116	BME	Gyógyszervegyész szakirányú továbbképzési szak, kép. köv.	2002. 03. 29.	2002. 11. 05.
k125	SZIE	Mezőgazdasági vízgazdálkodás szakirányú továbbképzési szak, kép. köv.	2002. 04. 26.	2002. 11. 05.
k122	BMGE	Médiatervező szakirányú továbbképzési szak képesítési követelmények	2002. 05. 31.	2002. 11. 05.
sz815	DE	Műszaki informatika főiskolai alapképzési szak	2002. 01. 26.	2002. 11. 05.
k110	ELTE	Zeneterapeuta szakirányú továbbképzési szak, képesítési követelmények	2002. 05. 31.	2002. 12. 09.
sz813a	MPANNI	Konduktor-óvodapedagógus főiskolai alapképzési szak képesítési követelmények	2002. 01. 26.	2002. 11. 29.
sz875	KE	Folyamatszabályozó mérnök egyetemi alapképzési szak	2002. 09. 27.	2002. 12. 27.

Szám	Benyújtó	Cím	Az elfogadás időpontja	Megjelenés a Közlönyben
sz831	BKÁE	Gazdaságmatematikai elemző közgazdász egyetemi alapképzési szak	2001. 11. 30.	2002. 12. 30.
sz900	VE	Vadgazda mérnök főiskolai alapképzési szak	2002. 09. 27.	2002. 12. 30.
sz856	KE	Kertészmérnök főiskolai alapképzési szak	2002. 09. 27.	2002. 12. 30.
sz879	TSF	Általános szociális munkás főiskolai alapképzési szak	2002. 10. 25.	2002. 12. 31.
sz907	PTE	Környezettudomány egyetemi alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 01. 27.
sz866	NYME	Idegenforgalmi és szálloda szak főiskolai alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 01. 27.
sz863	SZE	Nemzetközi kommunikáció főiskolai alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 01. 27.
sz813b	MPANNI	Konduktor-óvodapedagógus főiskolai alapképzési szak	2002. 01. 26.	2003. 01. 27.
sz778	DE	Ének-zenetanár főiskolai alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 02. 07.
sz737	KE	Színész főiskolai alapképzési szak ¹⁰	2001. 05. 25.	2003. 02. 07.
sz882	PTE	Filmelmélet, filmtörténet egyetemi alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 02. 19.
sz914	ELTE	Kommunikáció főiskolai alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 02. 27.

AZ OKTATÁSI MINISZTERIUM ÁLLÁSFOGLALÁSA

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem karainak átalakításával kapcsolatos MAB határozatról

A Magyar Akkreditációs Bizottságnak az Eötvös Loránd Tudományegyetem karalapítási kérelméről küldött 2002/9/VII/2.1. számú határozatával kapcsolatban tájékoztatom, hogy az Eötvös Loránd Tudományegyetemen a társadalomtudományi és informatikai kar mellett pedagógiai és pszichológiai kar létesítésére és a tanárképző főiskolai kar megszüntetésére tettem javaslatot.

A Magyar Akkreditációs Bizottság határozata nem fogalmazott meg olyan véleményt, amely

alapján megkérdőjelezhető lenne a pedagógiai és pszichológiai kar akkreditációja és feltételei. A testület szövegszerűen megerősítette a kar létrehozásának indokoltságát.

A tárca is úgy látja, hogy az egyetemen elindított kari szervezet átalakítása ösztönzője lehet a szakmai integrációnak és a tanárképzés fejlesztésének, valamint a kétciklusú képzés kialakításának.

2003. január

¹⁰ MAB által támogatott, korábban elutasított, majd most engedélyezett szaklétesítés/szakindítás

SZAKIRODALMI FIGYELŐ

Szerkeszti: Gémes Attila

A Cseh Akkreditációs Bizottság (Akreditační komise)

A Cseh Akkreditációs Bizottság 1998-ban jött létre az Akkreditációs Tanács utódként. Működését az 1998. december 9-én kelt kormánydöntés szabályozza. A Bizottság feladata a felsőoktatás minőségének biztosítása, valamint a felsőoktatási intézmények oktatási, tudományos, kutatási, fejlesztési és művészeti tevékenységének átfogó értékelése. Az értékelések eredményeit a Bizottság nyilvánossá teszi, többek között elektronikus formában a Bizottság honlapján. A bizottságnak joga van a tevékenységéhez szükséges információkat megkövetelni a minisztériumtól, a felsőoktatási intézményektől (beleértve a magán felsőoktatási intézményeket is) és a felsőoktatásban részt vevő egyéb jogi személyektől. A Bizottság üléseit az elnök, az alelnök, vagy a tagok minimum harmadának döntése alapján hívják össze. A Bizottság évente legalább három alkalommal ülésezik.

A Bizottság tevékenysége:

- tanulmányi programok akkreditációja
- habilitációs eljárások (*venium docenti*) akkreditációja
- professzorok kinevezési eljárások akkreditációja
- véleményt nyilvánít a következő kérdésekben:
- állami felsőoktatási intézmények (karok) alapítása, fúziója vagy kisebb egységekre való bontása
- magántulajdonú felsőoktatási intézmény létrehozása
- felsőoktatási intézmények típusának meghatározása
- akkreditációval kapcsolatos korábbi minisztériumi döntések felülvizsgálatakor dokumentációját a döntéshozók rendelkezésére bocsátja.

A Bizottság a fenti kérdésekben írásos beadványok alapján jár el, amelyet a Minisztérium közvetítésével kell a Bizottságnak eljuttatni.

A felsőoktatási intézmények által folytatott tevékenységek értékelése

A tevékenységek (előakkreditáció) és a már akkreditált tevékenységek minőségének értékelésekor a Bizottság elsősorban azokat az intézményeket vizsgálja, ahol a tevékenység zajlik. Programok horizontális értékelésekor a Bizottság kiválaszt egy vagy több intézményt az adott programot oktatók közül, és azokat értékeli. Az értékelési folyamat másfél évig tart, a következő eljárás alapján:

- a Bizottság kiválasztja a vizsgálandó intézmény(ek)e)t, majd egyik tagját felhatalmazza az eljárás felügyeletére,
- létrejön egy speciális munkacsoport az értékelés végrehajtására az intézmény vezetőjét értesítik arról, hogy intézménye értékelés tárgya lesz,
- a követelmények kidolgozása az intézménytől kapott információk alapján,
- az értékelt intézmény vezetőjének egyetértési joga van a speciális munkacsoport személyi összetételét illetően,
- a munkacsoport legalább három tagja meglátogatja az intézményt,
- a munkacsoport kidolgozza az értékelés konklúzióit és az azzal kapcsolatos javaslatait, valamint konzultál azokról az intézmény vezetőjével,
- a munkacsoport javaslatait az intézmény vezetőjének véleményével együtt eljuttatják a Minisztériumnak.

A Bizottság éves jelentése

A Bizottság évente jelentést küld a Minisztériumnak, amelyhez csatolni kell a működéshez szükséges dologi és pénzügyi feltételek biztosításának leírását, az intézmények akkreditációjának eredményeit, valamint az év során kiadott állásfoglalásokat.

A Titkárság

A Bizottság adminisztratív, dologi és pénzügyi háttérét a Titkárságon keresztül a Minisztérium biztosítja. A Bizottság

Titkársága szervezetileg a Minisztérium tudományos és felsőoktatási részlegéhez tartozik. A Titkárságot a bizottsági titkár vezeti, akit a miniszter nevez ki és távolít el helyéről, a Bizottsági elnök javaslata alapján. A titkárnak joga van részt venni a Bizottság ülésein, szavazati joggal azonban nem rendelkezik.

A munkacsoportok

Feladatainak teljesítésére a Bizottság munkacsoportokat hoz létre:

- állandó munkacsoportokat a tárgyalási ügyekben beadott pályázatok elbírálására,
- speciális munkacsoportokat egy-egy értékelési feladat végrehajtására. Ezek a munkacsoportok feladatuk elvégzése után megszűnnek.

A csoportok összetételére bármely tag javaslatot tehet.

A Bizottságban képviselettel nem rendelkező tudományág esetén, külső szakértőt kérnek fel javaslattételre a munkacsoport összetételét illetően. Munkacsoport elnökéül külső szakértő is megválasztható.

A bizottság eljárási szabályai

A Bizottság üléseit úgy kell összehívni, hogy a beadott pályázatokat 120 napon belül el lehessen bírálni.

Az ülés napirendjére az elnök tesz javaslatot. A Bizottság bármely tagjának joga van módosítási javaslatokat benyújtani a napirendhez. A Bizottság tagjait nem lehet helyettesíteni. Amennyiben a Bizottság bármely tagja intézményi vagy kari vezetői tisztet tölt be hivatali ideje alatt, az üléseken szavazati jog nélkül vesz részt. A munkacsoportok elnökei szavazati jog nélkül vesznek részt a bizottság ülésein. Az ülések nem nyilvánosak, de a Minisztérium képviselője jelen lehet. Azokra az ülésekre, amelyeken szervezeti vagy intézményalapítási kérdésekben születik döntés, meghívást kapnak az érintett intézmények képviselői is. A horizontális értékelésre kiválasztott intézmények vezetői szintén meghívást kapnak az ülésre, amelyen állásfoglalás születik az ügyekben.

A Bizottság minden ügyben **nyílt szavazással** foglal állást, a döntéshez a tagok felének egyhangú szavazata plusz egy szavazat szükséges.

Az Osztrák Akkreditációs Tanács (Österreichischer Akkreditierungsrat)

Ausztriában az állami finanszírozású egyetemeket nem kell akkreditáltatni, a magánegyetemeknek azonban állami elismeréssel kell rendelkezniük, amely akkreditáció formájában szerezhető meg. Az akkreditációt az Osztrák Akkreditációs Tanács végzi. A Tanácsnak 8 tagja van, akiket a szövetségi kormány nevez ki. A tagok közül négyre az Osztrák Rektori Bizottság tesz javaslatot. A Tanács mandátuma 5 évre szól. A Tanács éves jelentésben számol be tevékenységéről a parlamentnek, a szövetségi miniszter közvetítésével. A Tanács feladata az akkreditációs eljáráson kívül az akkreditált magánegyetemek folyamatos minőségügyi ellenőrzése. A Tanács adminisztratív háttérét az Akkreditációs Iroda adja.

A Tanács eljárási rendje nagyon hasonlít a Magyar Akkreditációs Bizottság eljárási rendjéhez, az alábbiakban a fontosabb különbségeket emeljük ki.

Pályázat és eljárás

1. Konzultáció

Az Akkreditációs Tanács irodája segítséget és konzultációs lehetőséget nyújt a jövőbeli pályázóknak az akkreditációs folyamattal és felkészüléssel kapcsolatban.

2. Projektbemutató

Az Akkreditációs Tanács lehetőséget nyújt a pályázóknak, hogy tervezett intézménylétesítési projektjüket az akkreditációs kérelem benyújtása előtt bemutassák a Tanács tagjainak gyűlésén.

3. Vélemény

A szakértői vizsgálat jelentéseit az Akkreditációs Iroda interpretálja a pályázó intézmény felé, amelyről az intézménynek joga van írásos véleményt nyilvánítani, a Tanács csak e vélemény ismeretében hoz döntést. **A Tanács elfogadhatja vagy elutasíthatja a**

pályázatot, de további feltételeket nem szabhat.

4. A Szövetségi Miniszter jóváhagyása

Az Akkreditációs Tanács hivatalos értesítőjét az illetékes szövetségi miniszter hagyja jóvá. A miniszter a jóváhagyást megtagadhatja, ha a Tanács döntése ellentétes a nemzeti oktatási politikával. Az értesítő levél tartalmát azonban a miniszter nem változtathatja meg, **negatív döntést nem lehet pozitívrá változtatni.** Elutasított miniszteri jóváhagyás ellen a Legfelsőbb Bírósághoz lehet panaszt benyújtani.

11. Kiadások

A pályázó intézményeknek vállalniuk kell az elbírálásban részt vevő szakértők díjazását és költségeit, adminisztratív eljárásokról szóló törvény alapján. Ez tartalmazza a felmerülő utazási és szállásköltségeket is. Tapasztalatok alapján ez az összeg körülbelül 6000 euro.

Érvényesség

Az akkreditáció a hivatalos értesítés kiküldésének napjától lép életbe, és az Akkreditációs Tanács által meghatározott időtartam végén (minimum 5 év) automatikusan megszűnik, ha meghosszabbításra vonatkozó kérelem nem érkezik be időben.

Újraakkreditálás

Az akkreditáció meghosszabbításáról csak az előző akkreditáció lejártá előtt lehet intézkedni, ezért az erre vonatkozó kérelmet időben be kell nyújtani (a folyamatos jogi érvényesség érdekében célszerű a kérelmet az akkreditáció lejártá előtt 12 hónappal benyújtani).

Első meghosszabbítás: A magánegyetemek akkreditációja 5 évvel hosszabbítható meg az első akkreditáció megszerzése után. Tíz év után az akkreditációt további tíz évre lehet odaítélni.

International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE)

A „Jó gyakorlat” alapelvei egy felsőoktatási minőségbiztosítási ügynökség számára

Vitaindító (rövidített fordítás)

Bevezetés

A felsőoktatási intézmények minőségének kérdése már régóta viták tárgya. Mivel ebben a kérdésben a külső minőségbiztosítási szervezetek kulcsszerepet töltenek be, a minőségbiztosító ügynökségek minősége is az érdeklődés középpontjába került. A Chilében tartott 6. INQAAHE konferencián felmerült egy „minőségi védjegy” koncepciója, amely vegyes reakciókat váltott ki.

Egy érzékletes példával a felsőoktatási intézményeket az ISO 9001 minősítésre pályázó vállalatokhoz, míg a felsőoktatási minőségbiztosítási ügynökségeket a minősítést kiadó szervekhez lehet hasonlítani. Habár a felsőoktatásban az állam is gyakorol valamiféle kontrollt, az ügynökségek szerepe megkérdőjelezhetetlen. De ki ellenőrzi az ügynökségeket?

Ezek az ügynökségek általában nem érezték szükségét a saját minőségük ellenőrzésének, mivel mandátumukat nagyrészt az illető ország kormányától kapták. Ez a kérdés azonban egyre gyakrabban merül fel, és javaslatok is

születtek egy olyan szervezet létrehozására, amelynek feladata a minőségbiztosítási ügynökségek kompetenciájának igazolása (*verify*) lenne.

Ez a dolgozat nem ennek a szervezetnek a felállítását szorgalmazza, hanem az INQAAHE itt a „Jó Gyakorlat Alapelveinek” megállapítását javasolja, melyek segítségével az ügynökségek választ adhatnak arra a kérdésre, hogy „Mennyire vagyunk jók?”, és segíti fejlődésüket. Több szakterületen (orvostudomány, jog stb.) léteznek önszabályozási normák a minőségbiztosításra vonatkozóan.

Ennek a dolgozatnak a célja az, hogy az INQAAHE tagok között olyan párbeszédet indítson el, amelynek eredményeként a 2003-as dublini konferencián el lehet majd fogadni a „Jó Gyakorlat Alapelveinek” végső formáját. Természetesen a felsőoktatási környezet folytonos változása miatt ezeket az alapelveket rendszeresen felül kell majd vizsgálni.¹¹

¹¹ Lásd még: David Woodhouse, The Quality of Quality Assurance Agencies. (2002. december) www.inqaahe.nl a letöltés rovatban.

Feltételek a „Jó gyakorlat” alapelveinek megalkotásához

A „Jó gyakorlat” alapelveinek megalkotásakor a következőket kell figyelembe venni:

Az alapelveknek kell a felsőoktatási minőségbiztosító ügynökség minőségét biztosítania, és segítenie kell e minőség javításában. Figyelembe kell venni ugyanakkor az ügynökségek sokféleségét és kulturális és történelmi hátterét is.

Az Alapelveknek igazodniuk kell ahhoz, hogy a különböző ügynökségeknek céljaik is különbözőek, melyek tartalmazhatják (de nem kizárólagosan) az akkreditációt, a minőségértékelést és az auditálást. (Az „értékelés” szót a továbbiakban általános érvennyel használjuk a külső minőségvizsgálati tevékenységek jelölésére.)

A Jó Gyakorlat Alapelvei nem eredményezhetik egyetlen megközelítés vagy vélemény dominanciáját. Feladatuk a jó gyakorlat elterjesztése, a rossz minőség kialakulásának megelőzése. Építeni kell többek között az amerikai CHEA, a Washingtoni Mérnöki Egyezmény, a német Akkreditierungsrat és az ausztrál AUQA tapasztalataira.

A „Jó gyakorlat” alapelvei

1. Küldetési nyilatkozat

A felsőoktatási minőségbiztosítási ügynökség rendelkezik egyértelműen megfogalmazott küldetési nyilatkozattal és céljainak leírásával. A nyilatkozat kinyilvánítja, hogy az ügynökség fő feladata a felsőoktatás minőségellenőrzése, és szisztematikus módszerekkel rendelkezik küldetésének és céljainak teljesítésére. A küldetési nyilatkozatban megfogalmazottak tükröződnek az ügynökség átfogó elgondolásaiban (*policy*) és irányítási tervében.

2. Döntéshozatal

Az ügynökség az értékeléseket az intézmények önelemzése és külső vizsgálat alapján végzi el. Az értékelő jelentésnek tiszteletben kell tartania az intézmény integritását és autonómiáját, ugyanakkor építő jellegűnek kell lennie. Az ügynökség döntéseinek függetlennek, pártatlannak, szigorúnak, megfontoltnak, igazságosnak és következetesnek kell lenniük. Bizonyítható, hogy a döntésekre semmilyen külső befolyás

nincs hatással. Az értékelők függetlenségére garántált.

Az ügynökség következetes döntéseket hoz, akkor is, ha azok különböző csoportok vagy bizottságok munkája révén születnek.

Amennyiben az értékelés következménye akkreditáció, akkor a vizsgálati módszerek és követelmények (*standards*) publikusak, az akkreditációs kritériumok egyértelműen megfogalmazottak. Az akkreditációs döntésre vonatkozó szabályoknak átláthatónak és nyilvánosnak kell lenniük, valamint egyenlő elbírálást kell biztosítaniuk. Ha szükséges, az ügynökségnek különbséget kell tennie akkreditáció (küszöbérték) és magasabb szint (fejlesztés) között.

3. Erőforrások

Az ügynökségnek megfelelő és megbízható emberi és anyagi erőforrásokkal kell rendelkeznie a külső értékelések elvégzéséhez, megfelelő fejlesztési lehetőségekkel kiegészítve.

Az ügynökségnek gazdaságosan és hatékonyan kell működnie.

4. Dokumentáció

A felsőoktatási minőségbiztosítási ügynökségnek átlátható dokumentációt kell vezetnie az önértékelésekről és a külső értékelésekről egyaránt. A dokumentációt publikussá kell tenni.

A dokumentációnak tartalmaznia kell az intézményekkel szemben támasztott elvárásokat az önértékelésekkel kapcsolatban, különbséget téve az ajánlások és a követelmények között.

A külső értékelésről szóló dokumentációnak le kell fednie a „Jó Gyakorlat Alapelveiben” megfogalmazott területeket, az ezekben megfogalmazott normákat, az értékelési módszereket és a jelentés formátumát.

A dokumentumoknak meg kell jelölniük, hogy mit vár el az ügynökség az intézményektől. Az elvárásoknak összhangban kell lenniük a felsőoktatási intézmény tevékenységével.

Az ügynökség dokumentumai biztosítják, hogy minden intézményt vagy annak részeit egyenlő módon bírálják el, még akkor is, ha a külső értékelő panelek eltérőek.

5. Külső bizottság

Azokban az esetekben, amelyekben az ügynökség külső csoportokat vagy bizottságokat működtet, a rendszernek biztosítania kell az alábbiakat:

- ◆ a bizottság összetétele megfelelő,
- ◆ nincsenek érdekütközések,
- ◆ a bizottság megfelelő instrukciókat kap a feladatról,
- ◆ a bizottság függetlenül tevékenykedik.

6. PR

Munkája során az ügynökségnek be kell vonnia a közvéleményt, informálnia kell azt, és válaszolnia kell észrevételeire. A tájékoztatásnak tartalmaznia kell az eljárási rendeket és a kritériumok leírását is.

Az ügynökségnek demonstrálnia kell elszámoltathatóságát, ennek érdekében nyilvános jelentéseket kell készítenie az intézményi vizsgálatok eredményeiről. A nyilvános jelentések tartalma az ország kulturális háttérétől és elszámoltathatósági követelményeitől függően változhat.

7. Jogorvoslati rendszer

Az ügynökségnek lehetőséget kell biztosítania jogorvoslatra a döntéseivel szemben.

8. Az ügynökség minőségbiztosítása

Az ügynökségnek rendelkeznie kell egy, a tevékenységére vonatkozó minőségbiztosítási rendszerrel, különös figyelemmel a rugalmasságra (a felsőoktatás állandóan változó természetéből adódóan), és a minőségfejlesztésre.

Az összegyűjtött adatok és elemzések alapján az ügynökség önértékelést is végez, amelyben kitér a saját értékének és hatásának vizsgálatára is.

9. Együttműködés más ügynökségekkel

Lehetőségeinek megfelelően az ügynökség együttműködik más felsőoktatási minőségbiztosítási ügynökségekkel.

10. Az ügynökség kapcsolata a felsőoktatási intézményekkel

Az ügynökségnek:

- el kell ismernie, hogy a minőség és a minőségbiztosítás elsősorban a felsőoktatási intézmények felelőssége,
- tisztelnie kell az autonómiát, az identitást és az intézmény integritását,
- csak olyan követelményeket (*standards*) szabad alkalmaznia, amelyek kialakításakor figyelembe vették valamennyi érintett véleményét,
- az a célja, hogy a minőségfejlesztést és az elszámoltathatóságot egyaránt elősegítse.

AKKREDITÁCIÓS ÉRTESÍTŐ

a MAGYAR AKKREDITÁCIÓS BIZOTTSÁG
hivatalos lapja

Szerkeszti: a MAB titkársága
1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 19-21.
Telefon: 344-0314, 351-8748
Fax: 344-0313

E-mail: kiss@mab.hu
INTERNET: <http://www.mab.hu>

Felelős kiadó: Halmay Nóra.
Szerkesztő: dr. Kiss Péter

© Magyar Akkreditációs Bizottság

HU-ISSN 1416–5899

A nyomdai munkálatokat az Alfaprint Nyomdaipari Kft végezte

Felelős vezető: Barabás Gábor
Megjelent: 2003. március hónapban

Terjeszti a MAB Titkársága
